

Посібник для місцевої влади та бізнесу

МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ: корисні поради та кращі практики

DOBRE ПРАКТИКИ

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ
ЦЕ ДОБРЕ

Посібник «Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: корисні поради та кращі практики» розроблено в межах Програми USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (Програма USAID DOBRE). Цей посібник призначений для представників місцевої влади, бізнесу та мешканців територіальних громад, які хочуть створити сприятливе економічне середовище на своїй території.

Посібник розроблено на основі методології Програми USAID DOBRE з планування місцевого економічного розвитку (MEP) та досвіду консультантів, які працювали із 75-ма громадами під час розробки програм місцевого економічного розвитку.

У межах компоненту «Місцевий економічний розвиток» громади-партнери Програми DOBRE вибрали для впровадження проекти з такими цілями:

- Підтримка діючого бізнесу
- Сприяння розвитку підприємництва
- Залучення нового бізнесу та інвестицій
- Розвиток людського капіталу

Автор посібника:
ВОЛОДИМИР ВОРОБЕЙ –

консультант із місцевого економічного розвитку Програми USAID DOBRE, директор агенції економічного розвитку PPV Knowledge Networks

Загальна редакція:

БОГДАН КЕЛІЧАВИЙ – фахівець із місцевого економічного розвитку Програми USAID DOBRE;
ВІТАЛІЙ ЮРКІВ – спеціаліст із місцевого економічного розвитку Програми USAID DOBRE

Коректура й редагування:

Ольга Дьякова

Про Програму USAID DOBRE

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE) – це п'ятирічна програма, що виконується міжнародною організацією Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) та фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID). Програма спрямована на посилення місцевого самоврядування та створення кращих умов для розвитку територіальних громад, підвищення рівня залученості громадян до прийняття рішень та забезпечення підзвітності та прозорості в громадському управлінні. До консорціуму виконавців Програми DOBRE, на чолі з Global Communities, входять: Український кризовий медіа-центр; SocialBoost; Фонд розвитку місцевої демократії (FSLD/FRDL), Малопольська школа державного управління при Краківському університеті економіки (MSAP/UEK), Польща; Національний Демократичний Інститут (NDI).

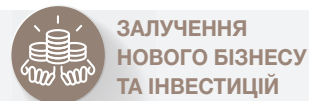
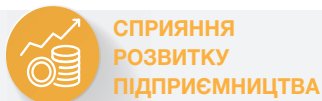
Програма USAID DOBRE працює в 7 цільових областях: Дніпропетровській, Івано-Франківській, Харківській, Херсонській, Кіровоградській, Миколаївській та Тернопільській. Із червня 2020 Програма [розпочала свою роботу ще в трьох областях](#): Запорізькій, Чернівецькій, та Чернігівській.

Цей посібник став можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст є відповідальністю Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) і не обов'язково відображає точку зору USAID чи Уряду Сполучених Штатів.

ЗМІСТ

ТИПОВІ ІНСТРУМЕНТИ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	5
ПІДХІД ДО МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	6
ПРОЦЕС МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	7
ПРОЦЕС МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ	9
ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ	11
СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА	14
ЗАЛУЧЕННЯ НОВОГО БІЗНЕСУ ТА ІНВЕСТИЦІЙ.....	18
РОБОТА В ЕКОСИСТЕМІ.....	21
КОРИСНІ РЕСУРСИ ДЛЯ БІЗНЕСУ	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОЄКТИ, ЗГАДАНІ ЯК ПРИКЛАДИ	23

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЄКТІВ ЗА ЦІЛЯМИ

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

- НИЖНЬОВЕРБІЗЬКА ТГ
- ДЗВИНЯЦЬКА ТГ
- СТАРОБОГОРОДЧАНСЬКА ТГ
- ВЕРХНЯНСЬКА ТГ
- ТЛУМАЦЬКА ТГ
- П'ЯДИЦЬКА ТГ
- ПЕЧЕНИЖИНСЬКА ТГ
- БІЛОБЕРІЗЬКА ТГ
- БІЛЬШІВЦІВСЬКА ТГ
- ЛАНЧИНСЬКА ТГ

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ

- НОВОПРАЗЬКА ТГ
- БОБРИНЕЦЬКА ТГ
- НОВОУКРАЇНСЬКА ТГ
- МАЛОВИСКІВСЬКА ТГ
- ДМИТРІВСЬКА ТГ
- СМОЛІНСЬКА ТГ
- ПОМІЧНЯНСЬКА ТГ
- КОМПАНІІВСЬКА ТГ

МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

- ОЛЕКСАНДРІВСЬКА ТГ
- ГАЛИЦИНІВСЬКА ТГ
- ШЕВЧЕНКІВСЬКА ТГ
- БАШТАНСЬКА ТГ
- МОСТІВСЬКА ТГ
- БУЗЬКА ТГ
- ПРИБУЖАНІВСЬКА ТГ
- ДОМАНІВСЬКА ТГ
- КАМ'ЯНОМОСТІВСЬКА ТГ
- ВОЗНЕСЕНСЬКА ТГ
- АРБУЗИНСЬКА ТГ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ

- АПОСТОЛІВСЬКА ТГ
- ЗЕЛЕНДОЛЬСЬКА ТГ
- СОФІЇВСЬКА ТГ
- ПЕТРИКІВСЬКА ТГ
- НОВООЛЕКСАНДРІВСЬКА ТГ
- ВАСИЛЬКІВСЬКА ТГ
- СЛОБОЖАНСЬКА ТГ
- ЦАРИЧАНСЬКА ТГ
- МОГИЛІВСЬКА ТГ
- ГРЕЧАНОПОДІВСЬКА ТГ
- МИРІВСЬКА ТГ
- ПОКРОВСЬКА ТГ
- ПІЩАНСЬКА ТГ
- МИКОЛАЇВСЬКА ТГ

ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ

- ЧАПЛИНСЬКА ТГ
- ВИСОКОПІЛЬСЬКА ТГ
- ТАВРИЧАНСЬКА ТГ
- ПРИСИВАСЬКА ТГ
- АСКАНІЯ-НОВА ТГ
- МУЗИКІВСЬКА ТГ
- КОЧУБЕЇВСЬКА ТГ
- ВЕЛИКОКОПАНІВСЬКА ТГ
- НОВОРАЙСЬКА ТГ
- СТАНІСЛАВСЬКА ТГ

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ

- ГУСЯТИНСЬКА ТГ
- ЗАВОДСЬКА ТГ
- МИКУЛИНЕЦЬКА ТГ
- БАЙКОВЕЦЬКА ТГ
- СКАЛАТСЬКА ТГ
- ТЕРЕБОВЛЯНСЬКА ТГ
- ВЕЛИКОГАЇВСЬКА ТГ
- ХОРОСТКІВСЬКА ТГ
- СКАЛА-ПОДІЛЬСЬКА ТГ
- ІВАНІВСЬКА ТГ
- ШУМСЬКА ТГ
- ВИШНІВЕЦЬКА ТГ
- ЗОЛОТОПОТІЦЬКА ТГ
- ПІДВОЛОЧИСЬКА ТГ
- ЗОЛОТНИКІВСЬКА ТГ
- БОРЩІВСЬКА ТГ
- ЛАНОВЕЦЬКА ТГ
- ЗБОРІВСЬКА ТГ

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

- ЗОЛОЧІВСЬКА ТГ
- МЕРЕФ'ЯНСЬКА ТГ
- СТАРОСАЛТІВСЬКА ТГ
- МАЛІНІВСЬКА ТГ

ТИПОВІ ІНСТРУМЕНТИ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Простори для торгівлі:

- ✓ Публічні простори з елементами торгівлі
- ✓ Простори для святкових ярмарків
- ✓ Фермерські ринки

Гранти для бізнесу:

- ✓ Гранти для підприємців-початківців
- ✓ Ваучерна підтримка

Фонди фінансування:

- ✓ Відшкодування відсотків за кредитами
- ✓ Фонди мікрокредитування

Дуальна освіта:

- ✓ Навчально-методичні центри дуальної освіти
- ✓ Програми профорієнтації та стажувань
- ✓ Програми неформальної освіти

Навчально-демонстраційні заходи:

- ✓ Тематичні центри
- ✓ Навчальні візити

Простори спільного користування:

- ✓ Коворкінги
- ✓ Спільні кухні/майстерні
- ✓ Бізнес-інкубатори

Місцеві установи підтримки бізнесу:

- ✓ АМЕР (Агенції місцевого економічного розвитку)
- ✓ ЦПБ (Центри підтримки бізнесу)
- ✓ Бізнес-клуби, клуби підприємців

Кооперативи

Соціальне підприємництво

Туристичні продукти:

- ✓ Туристично-інформаційні центри
- ✓ Фестивалі
- ✓ Мапи громад (інші промоматеріали) з рекламою місцевого бізнесу
- ✓ Маркування та знакування туристичних маршрутів і території громади
- ✓ Покращення туристичної інфраструктури (дороги, парковки, кемпінги тощо)

Доступ до земельних активів:

- ✓ Реєстр земельних ділянок
- ✓ Розробка містобудівної документації для ділянок
- ✓ Підведення інженерної інфраструктури до земельних ділянок
- ✓ Рекультивация земельних ділянок

Специфічна інфраструктура для бізнесу:

- ✓ Відновлення занедбаних об'єктів
- ✓ Передача прав на використання об'єктів

Залучення інвесторів:

- ✓ Передача інвестору ділянок і приміщень із підведеною інфраструктурою
- ✓ Допомога органів місцевого самоврядування під час оформлення супровідної документації

Партнерство з бізнесом:

- ✓ Державно-приватне партнерство
- ✓ Програми розвитку територій присутності великого бізнесу

Регіональний продукт:

- ✓ Просування традиційної для території продукції
- ✓ Допомога під час державної реєстрації географічного зазначення

ПІДХІД ДО МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

КЛАСИФІКАЦІЯ ІНСТРУМЕНТІВ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

За типом бізнесової діяльності:

- ✓ Підтримка діючого бізнесу — інструменти, що допомагають покращувати якість робочих місць і підвищувати інноваційність бізнесу.
- ✓ Сприяння розвитку підприємництва — інструменти, що створюють сприятливі умови для запуску нового бізнесу, збільшення кількості підприємців і компаній.
- ✓ Залучення нового бізнесу та інвестицій — інструменти, що створюють сприятливі економічні та інфраструктурні умови для залучення нового бізнесу на територію та інвестицій для компаній.

За чинниками ведення бізнесу:

- ✓ Розвиток людського капіталу — інструменти, націлені на підвищення рівня компетентності працівників, розвиток їхніх навичок і зменшення міграції робочої сили.
- ✓ Привабливість території — інструменти для підвищення якості інфраструктури та громадських просторів, а також збереження довкілля.
- ✓ Доступ до фінансування — інструменти, що полегшують доступ діючого бізнесу до фінансових ресурсів, наявних на ринку.

НАЗВА ІНСТРУМЕНТУ МЕР	КЛАСИФІКАЦІЯ ІНСТРУМЕНТІВ МЕР					
	За типом бізнесової діяльності			За чинниками ведення бізнесової діяльності		
	Підтримка діючого бізнесу	Сприяння розвитку підприємництва	Залучення нового бізнесу та інвестицій	Розвиток людського капіталу	Привабливість території	Доступ до фінансування
Простори для торгівлі	✓				✓	
Гранти для бізнесу	✓					✓
Фонди фінансування	✓					✓
Дуальна освіта	✓			✓		
Навчально-демонстраційні заходи	✓			✓		
Простори спільного користування		✓		✓		
Місцеві установи підтримки бізнесу		✓				✓
Кооперативи		✓		✓		
Соціальне підприємництво		✓		✓		
Туристичні продукти		✓			✓	
Доступ до земельних активів			✓		✓	
Специфічна інфраструктура для бізнесу			✓		✓	
Залучення інвесторів			✓		✓	
Партнерство з бізнесом			✓		✓	
Регіональний продукт			✓		✓	

ПРОЦЕС МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Місцевий економічний розвиток (далі — МЕР) — партисипативний процес, до якого залучені зацікавлені сторони громади та метою якого є стале економічне зростання на місцевому рівні та підвищення якості життя мешканців.

Робоча група з місцевого економічного розвитку — консультативно-дорадчий орган, створений для планування, виконання та регулярного перегляду заходів МЕР у громаді.

Завдання робочої групи з МЕР:

- ✓ виявлення викликів для розвитку громади та підбір інструментів для їх розв'язання;
- ✓ підготовка та впровадження проєктів економічного розвитку в громаді;
- ✓ координація та моніторинг виконання заходів, визначених в економічному блоці Стратегії розвитку громади;
- ✓ пошук можливостей для фінансування заходів Стратегії;
- ✓ пошук партнерів для проєктів;
- ✓ попередній розгляд проєктів рішень сесії та виконавчого комітету, які стосуються економічного розвитку;
- ✓ регулярний перегляд (принаймні один раз на рік) запланованих заходів щодо їх релевантності та відповідності умовам громади.

Тест на готовність громади до економічного розвитку — тест для самооцінювання, який дозволяє визначити, наскільки громада готова до економічного розвитку.

Економічний профіль — документ, який використовується переважно потенційними інвесторами під час прийняття рішення щодо доцільності інвестування та який містить зведену інформацію про такі ресурси громади:

- ✓ місцеве економічне середовище, ринки, економічна база, податки, професійні послуги;
- ✓ інфраструктура, комунікації та комунальні послуги;
- ✓ природні ресурси;
- ✓ населення, трудові ресурси, соціальний капітал громади, громадські організації;
- ✓ місцеве самоврядування.

Інструменти місцевого економічного розвитку — проєкти різних типів, які створюють умови для розвитку місцевої економіки.

Програма місцевого економічного розвитку — документ із набором конкретних проєктів на найближчі 2–4 роки, виконання яких дозволить досягти цілей економічного розвитку громади, визначених у Стратегії розвитку громади. Програму розробляє, впроваджує та щорічно переглядає Робоча група громади з МЕР із залученням зацікавлених сторін. Програму може затвердити Рада громади.

Проект — логічно та хронологічно узгоджений комплекс заходів, виконання яких призводить до досягнення поставленої мети у встановлений строк, із залученням визначених людських, матеріальних і фінансових ресурсів.

Проектний цикл — процес функціонування проекту, що складається з таких етапів:

- ✓ ідентифікація виклику та/або вибір ідеї проекту;
- ✓ підготовка концепції;
- ✓ планування діяльності;
- ✓ отримання фінансування;
- ✓ виконання заходів проекту;
- ✓ підготовка звітності;
- ✓ проведення моніторингу виконання проекту.

Передпроектні дослідження — попереднє вивчення наявних умов, за результатами якого приймається рішення щодо доцільності проекту.

Типи передпроектних досліджень — стан інфраструктури (будинки, ділянки тощо), порівняльний аналіз, сценарії використання, аналіз доцільності, бізнес-моделі, бізнес-плани, юридичний аналіз, історичні довідки та вишукування.

Методи проведення передпроектних досліджень — кабінетні фахові дослідження, залучення зацікавлених сторін, хакатони, мозкові штурми, семінари, конференції, конкурси, соціологічні опитування.

ПРОЦЕС МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

1

Створення Робочої групи з місцевого економічного розвитку в громаді. До складу Робочої групи доцільно включити представників влади (працівників органу місцевого самоврядування, старост, депутатів), представників місцевого бізнесу та об'єднань підприємців, громадськості, освіти та активної молоді. Оптимальна кількість членів становить 5–15 осіб. Рекомендована періодичність засідань Робочої групи — 1 раз на місяць, але щонайменше 1 раз на квартал. Робоча група повинна існувати у формі консультативно-дорадчого органу, мати затверджені радою положення та склад.

2

Проведення установчого засідання Робочої групи громади з МЕР. Під час засідання потрібно визначити завдання Робочої групи та періодичність проведення її засідань. На цьому засіданні рекомендовано **заповнити тест на готовність громади до економічного розвитку**, а також ознайомити учасників зі структурою економічного профілю громади та визначити відповідальних осіб за збір інформації для профілю.

3

Підготовка економічного профілю громади. Під час другого засідання Робочої групи необхідно обговорити зібрану інформацію та заповнити економічний профіль із даними про ресурси та можливості громади. Підготовлений профіль рекомендовано розмістити на сайті громади.

4

Визначення стратегічного бачення та цілей економічного розвитку. На третьому засіданні Робочої групи потрібно визначити стратегічне бачення та цілі економічного розвитку, базуючись на ресурсах і можливостях громади згідно з економічним профілем.

5

Вибір інструментів місцевого економічного розвитку. Під час четвертого засідання Робочої групи визначаються дії, необхідні для досягнення стратегічного бачення та цілей економічного розвитку (підтримка бізнесу, сприяння розвитку підприємництва, залучення нового бізнесу та інвестицій), враховуючи наявні ресурси та можливості громади. Основою для вибору інструментів МЕР можуть бути: стратегія розвитку громади, дані економічного профілю, опитування представників бізнесу тощо. За результатами обговорення визначаються інструменти МЕР, які можуть бути використані для активізації місцевої економіки.

6

Підготовка проєктів місцевого економічного розвитку. За результатами вибору інструментів МЕР на попередньому засіданні Робоча група готує проєкти, які повинні містити такі дані:

- ✓ назва проєкту;
- ✓ стратегічна та операційна цілі, яких стосується проєкт;
- ✓ цілі проєкту;

7

889

- ✓ територія впливу, кількість мешканців, які використовуватимуть результати;
- ✓ опис проблеми чи потреби, на вирішення яких спрямований проєкт;
- ✓ опис фінансової та інституційної сталості проєкту;
- ✓ ключові етапи виконання;
- ✓ заходи;
- ✓ очікувані результати (кількісні та якісні);
- ✓ графік виконання й тривалість;
- ✓ необхідні ресурси;
- ✓ джерела фінансування;
- ✓ виконавці проєкту.

Підготовка Програми місцевого економічного розвитку. На шостому засіданні Робоча група складає Програму МЕР з урахуванням матеріалів попередніх засідань:

- ✓ стратегічне бачення та цілі економічного розвитку;
- ✓ проєкти МЕР;
- ✓ план дій із впровадження.

Програма МЕР обов'язково повинна відповідати Стратегії розвитку громади.

Затвердження Програми місцевого економічного розвитку. Підготовлена Програма МЕР затверджується депутатами місцевої ради та оприлюднюється на сайті громади.

Виконання Програми місцевого економічного розвитку. Виконання затвердженої Програми МЕР покладається на структурні підрозділи місцевої ради та осіб, визначених як відповідальні за конкретний проєкт. Робоча група проводить періодичні засідання з координування заходів Програми.

ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ

Простори для торгівлі — організоване місце на території громади, де підприємці можуть продавати свою продукцію, поєднане з інфраструктурою для проведення публічних заходів.

Типові проекти:

- ✓ публічні простори з елементами торгівлі — доступний і відкритий для всіх простір, який зазвичай використовується для проведення дозвілля мешканців (площі, парки, сквери, території біля міських водойм) із невеликою кількістю облаштованих торговельних яток і/або виділених місць для виїзної торгівлі;
- ✓ простори для святкових ярмарків — об'єкти тимчасової торгівлі в публічних просторах під час проведення фестивалів і культурних подій, виконані з дотриманням візуального стилю;
- ✓ фермерські ринки — облаштований простір на території громади, де місцеві фермери та виробники продають сільськогосподарську продукцію.

Етапи впровадження:

- ✓ підготовка концепції функціонування простору та обґрунтування доцільності його створення. Концепція має бути гендерно-орієнтованою та враховувати потреби всіх цільових груп: бізнесу; мешканців, у т. ч. жінок і молоді, людей з обмеженими можливостями;
- ✓ підготовка проектної документації для облаштування простору (ПКД реконструкції, ПКД підведення інженерної інфраструктури, план благоустрою);
- ✓ облаштування простору: вирівнювання території, встановлення огорожі, лавок, смітників, підведення інженерної інфраструктури (освітлення, водопостачання, дороги, тротуари), облаштування громадської вбиральні тощо;
- ✓ закупівля та встановлення обладнання (торгівельних точок, сцени, світлової та звукової апаратури тощо).

ПРИКЛАДИ

ОБЛАШТУВАННЯ РИНКОВОЇ ПЛОЩІ В МОСТІВСЬКІЙ ТГ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

« За підтримки Програми USAID DOBRE на ринковій площі встановили торговельний павільйон на дванадцять торгових місць, три торговельні ятки, які за потреби можна транспортувати, створили дві зони відпочинку, дві парковки, облаштували зону харчування. Ринкову площу обладнано розбірною сценою для проведення свят. На площі проводять культурні та розважальні заходи, а двічі на тиждень мешканці та підприємці можуть продавати тут продукцію власного виробництва.

ОБЛАШТУВАННЯ ТОРГОВО-ЯРМАРКОВОГО ПРОСТОРУ В БОБРИНЕЦЬКІЙ ТГ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

« За підтримки Програми USAID DOBRE в центральному парку було розміщено шість дерев'яних будиночків для торгівлі та генератор для їх освітлення. Торговельні павільйони використовують під час проведення святкових заходів і фестивалів у центральному парку м. Бобринець.

Гранти для бізнесу — фінансовий механізм для отримання безповоротної фінансової допомоги для започаткування бізнесу чи реалізації проєктів його розвитку відповідно до вимог і пріоритетів грантодавця.

Типові проєкти:

- ✓ надання грантів підприємцям-початківцям для започаткування власного бізнесу;
- ✓ ваучерна підтримка — безповоротна фінансова допомога на розробку та впровадження рішень для розвитку бізнесу.

Етапи впровадження:

- ✓ залучення коштів для надання грантів;
- ✓ формування пріоритетів для надання грантової підтримки бізнесу, розробка процедур і положень відбору учасників;
- ✓ надання коштів переможцям конкурсного відбору та моніторинг використання наданих коштів.

ПРИКЛАДИ

«**ВАУЧЕРНА ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ В ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.** Львівська ОДА надає безповоротну фінансову допомогу (ваучер) малому бізнесу та фізичним особам-підприємцям для відшкодування частини вартості робіт і послуг, які вони замовили у вибраних компаній. Підприємці оплачують щонайменше 30 % вартості, а ОДА — щонайбільше 70 %. Можна скористатися 3-ма типами ваучерів: інноваційними (до 100 тис. грн), маркетинговими та консалтинговими (до 50 тис. грн).

Фонди фінансування — фінансовий механізм, за допомогою якого підприємці з певної території чи галузі можуть отримати кошти на поворотній чи безповоротній основі для розвитку власного бізнесу.

Типові проєкти:

- ✓ відшкодування відсотків за кредитами — фінансовий механізм, за допомогою якого органи влади сплачують частину відсотків за кредитом для підприємців, які його отримали;
- ✓ фонди мікрокредитування — фінансовий механізм із надання невеликих позикових коштів підприємцям на тривалий строк на поворотній основі.

Етапи впровадження:

- ✓ створення фонду й наповнення його коштами бюджету, бізнесу чи донорів;
- ✓ визначення пріоритетів, прозорої моделі управління та контролю;
- ✓ розробка процедур надання/повернення коштів;
- ✓ комунікація послуг фонду й надання коштів підприємцям відповідно до пріоритетів.

ПРИКЛАДИ

«**Відшкодування відсотків за кредитами в Львівській області.** Львівська ОДА компенсує частину відсотків за кредитами для малих бізнесів і фізичних осіб-підприємців у розмірі облікової ставки НБУ. Сума кредиту для відшкодування обмежується 3 млн. грн і строком до 3 років.

«**Фонд підтримки підприємництва у м. Ладижин Вінницької області** – фонд, створений у межах виконання Стратегії соціального партнерства компанії ДТЕК. Фонд надає кошти як поворотну фінансову допомогу для розвитку діючого та започаткування нового бізнесу в місті Ладижин.

Дуальна освіта — спосіб здобуття освіти, який поєднує здобуття теоретичних знань у закладах освіти та практичну підготовку на робочих місцях у компаніях.

Типові проекти:

- ✓ створення навчально-методичних центрів дуальної освіти на базі місцевих закладів професійно-технічної освіти та компаній;
- ✓ впровадження програм профорієнтації для молоді та стажувань студентів на базі місцевих компаній;
- ✓ впровадження програм неформальної освіти — навчальних заходів поза основною програмою освітніх установ.

ПРИКЛАДИ

- «**Спільний проект дуальної освіти Поліського національного університету та підприємства з виробництва органічної продукції, який передбачав стажування студентів різних спеціальностей на базі підприємства. Всі студенти мають підписані договори про таку форму навчання та впродовж 3-х місяців перебувають на виробництві та отримують оплату.**
- «**Заходи неформальної освіти у Чернівецькій області від Корпусу миру США в Україні. У Недобоївській ТГ упродовж двох років, з 2017 по 2019 рр., волонтерка Корпусу миру за проектом «Розвиток громад» Емілі Ессі (Emily Essi) проводила заняття з ділової англійської мови у форматі клубу для всіх бажаючих. Емілі також допомогла партнерам розробити та провести захід у форматі TEDx-конференції.**

Навчально-демонстраційні заходи — місця чи поїздки, які дозволяють ознайомитися з досвідом певної галузі та/або взяти участь у виробничому процесі.

Типові проекти:

- ✓ тематичні центри — місця, де можна оглянути результати досягнень у певній сфері;
- ✓ навчальні візити — заходи з відвідування організацій чи підприємств для вивчення їхнього досвіду.

ПРИКЛАДИ

- «**Інформаційно-освітні простори STEMkids у Мостівській ТГ Миколаївської області, створені за підтримки Програми USAID DOBRE, де можна збирати та програмувати роботів.**
- «**Демонстраційно-навчальний центр для молочних фермерів сільськогосподарського кооперативу «Молочарське» в Покровській ТГ Дніпропетровської області. Тут постійно відбуваються відкриті тренінги та консультації для малих і середніх виробників із різних областей України щодо утримання корів, догляду за ними та технологій виробництва й зберігання молока.**

СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Простори спільного користування — офісні чи виробничі простори, в яких одночасно або по чергово можуть працювати декілька підприємців.

Типові проекти:

- ✓ коворкінги — обладнаний колективний офісний простір, де підприємці можуть орендувати місце для роботи;
- ✓ комунальні/комерційні кухні/майстерні — виробничі приміщення, в яких підприємці можуть орендувати час використання обладнання та приміщення для виготовлення власної продукції;
- ✓ бізнес-інкубатори — офісний і/або виробничий простір, що надається підприємцям-початківцям на пільгових умовах на певний період разом з експертною підтримкою, наприклад менторською (успішні підприємці чи експерти, які допомагають підприємцям розвинути з етапу створення ідеї до етапу виходу на ринок).

Етапи впровадження:

- ✓ підготовка концепції функціонування простору та обґрунтування доцільності його створення. Концепція має бути гендерно-орієнтованою та враховувати потреби всіх цільових груп: бізнесу, мешканців, у т. ч. жінок і молоді, людей з обмеженими можливостями;
- ✓ підготовка документів для реєстрації, бізнес-плану, типових договорів оренди;
- ✓ набір персоналу та облаштування простору відповідно до потреб цільової аудиторії (ремонт, комп'ютерне обладнання, офісні меблі, інструменти тощо).

ПРИКЛАДИ

«Коворкінг-центр «Pavutyna» у Великогаївській ТГ Тернопільської області, створений за підтримки Програми USAID DOBRE. Громада відремонтувала приміщення для коворкінгу, а Програма DOBRE закупила комп'ютерну та побутову техніку, меблі, мультимедійну дошку, а також започаткувала партнерські відносини з бізнесом і професійною освітою в сфері ІТ. У коворкінгу підприємці можуть орендувати робочі місця, а молодь — безкоштовно проводити свої заходи. Там працюють розвиткові та профорієнтаційні гуртки, мовний клуб, кімната для дітей. Діти мають можливість вивчати іноземні мови, відвідувати гурток «Всезнайко» та гурток ручної роботи «Профі», а також проводити своє дозвілля в дитячій кімнаті.

«Шкільні коворкінги у Баранівській ТГ Житомирської області, створені за підтримки ЄС. На базі міжшкільного ресурсного центру функціонують швейний і технічний коворкінги. Мешканці громади, які мають ідеї, але не мають можливості закупити необхідну техніку, працюють на обладнанні в коворкінгу.

«Медіацентр у Теребовлянській ТГ Тернопільської області, створений за підтримки Програми USAID DOBRE, став епіцентром розвитку креативної індустрії в цьому регіоні. Простір, обладнання та команда Медіацентру допомагають галузям, орієнтованим на освіту, залучення туризму до громади, розвиток місцевого бізнесу під час та після пандемії Covid-19, а також на інформаційне висвітлення основних місцевих подій.

Місцеві установи підтримки бізнесу — установи, створені для сприяння розвитку підприємництва на певній території.

Типові проекти:

- ☑ АМЕР (Агенції місцевого економічного розвитку) — міжсекторні установи, які поширюють свою діяльність на певну територію та завданням яких є підготовка й впровадження програм і проектів відповідно до Стратегії розвитку цієї території;
- ☑ ЦПБ (Центри підтримки бізнесу) — установи, завданням яких є супровід малого й середнього бізнесу для його більш успішного та активного розвитку;
- ☑ бізнес-клуби, клуби підприємців — об'єднання підприємців певної території чи галузі, створені для захисту й просування інтересів своїх членів і/або створення середовища підприємців.

Етапи впровадження:

- ☑ визначення доцільності та призначення проекту, розробка стратегічного плану;
- ☑ здійснення державної реєстрації;
- ☑ формування команди (визначення штатного розпису, підготовка посадових інструкцій, конкурсний відбір кандидатів, навчання персоналу);
- ☑ облаштування офісу (проведення ремонту, закупівля й встановлення меблів, комп'ютерної техніки та програмного забезпечення).

ПРИКЛАДИ

« Центр розвитку бізнесу в Мерэф'янській ТГ Харківської області, створений за підтримки Програми USAID DOBRE. Центр займається наданням послуг із започаткування нового та просування діючого бізнесу, консультує з податкових питань, організовує навчання з основ ведення бізнесу та фінансової грамотності. ТГ зробила капітальний ремонт приміщення Центру, а Програма USAID DOBRE закупила меблі, ліцензійне програмне забезпечення, медійне та комп'ютерне обладнання.

« Центр регіонального розвитку в м. Новий Розділ Львівської області, створений у межах проекту ЄС. Основним завданням Центру є створення можливостей для субрегіону «Розділля», до якого входять два райони області.

« АМЕР (Агенція місцевого економічного розвитку) в Новоукраїнській ТГ Кіровоградської області. В Агенції надають консультації та проводять навчальні заходи для підприємців, жінок-підприємців, самозайнятих осіб і тих, хто планує започаткувати новий бізнес. Громада залучила тренерів і експертів для заходів Агенції в межах конкурсу грантів швидкого реагування для жіночих організацій, проведеного Українським жіночим фондом за підтримки ЄС. Команда Агенції допомагає мешканцям громади, які бажають започаткувати новий бізнес чи розвивати діючий бізнес, розробити бізнес-план, спланувати сталість бізнесу, а також знайти й залучити вузькопрофільних консультантів.

Кооперативи — об'єднання фізичних і/або юридичних осіб, які добровільно об'єдналися для ведення спільної діяльності для задоволення своїх потреб на засадах самоуправління.

Типові формати підтримки:

- ☑ стимулювання створення нових кооперативів: місцева влада може допомогти сформувати ініціативну групу зі створення, залучити консультантів і провести навчання, допомогти підготувати статут, установчий договір, реєстраційні документи, бізнес-план, сприяти в пошуку приміщення та/або земельних ділянок;

- ☑ підтримка діючих кооперативів: місцева влада може виділяти земельні ділянки й приміщення для кооперативів, фінансувати закупівлю обладнання, залучати консультантів і допомагати в підготовці документів для залучення грантів чи отримання кредитів.

ПРИКЛАДИ

- « Кооператив «Гуцульські газди» в Білоберізькій ТГ Івано-Франківської області спеціалізується на переробці плодоовочевої продукції приватних господарств, а також зібраних дикорослих рослин, ягід і грибів. Для цього сільська рада надала та відремонтувала спеціальне приміщення площею близько 200 м². Члени-засновники кооперативу придбали камеру попереднього зберігання ягід, а Програма USAID DOBRE — необхідне сушильне, охолоджувальне та переробне обладнання.
- « Кооператив із розведення кіз у Карашинській ТГ Черкаської області. Цей кооператив є 4-м кооперативом громади та спеціалізується на розведенні кіз (170 голів) і виготовленні й продажу сирів поза межами громади.
- « Кооператив «Дари літа» в Старобогородчанській ТГ займатиметься сушкою та переробкою овочів і фруктів, вирощених на території громади. Сільська рада придбала морозильну камеру, а члени кооперативу розробили бізнес-план, відремонтували приміщення та під'єднали необхідні комунікації. Програма USAID DOBRE закуповує обладнання для сушки й переробки овочів і фруктів, а також технологічні меблі та обладнання для водопостачання.

Соціальне підприємство — це бізнес-організація, яка здійснює виробництво й продаж товарів, робіт і послуг для вирішення визначених соціальних потреб.

Типові формати підтримки:

- ☑ заохочення створення нових соціальних підприємств: місцева влада може допомагати з підготовкою реєстраційних документів, виділяти на пільгових умовах приміщення й фінансування на його облаштування та закупівлю обладнання;
- ☑ підтримка діючих соціальних підприємств: місцева влада може надавати кошти для закупівлі додаткового обладнання, допомагати з підготовкою документів для залучення грантів чи отримання кредитів, закуповувати послуги чи товари в соціальних підприємств.

ПРИКЛАДИ

- « Соціальне підприємство «Барвіста» в смт. Озерне Житомирської області. Комерційним продуктом є одяг, домашній текстиль, екторбинки та сумки для обіду. Соціальним продуктом є працевлаштування випускниць ПТУ, які не мають практичного професійного досвіду.
- « Соціальна пекарня «Горіховий дім» (м. Львів) займається виробництвом печива. 40 % прибутку скеровуються на соціальні проекти Фонду «Горіховий дім», зокрема на утримання Центру опіки для жінок, що опинилися в кризовій ситуації.

Туристичні продукти — товари чи послуги, якими можуть скористатися відвідувачі громади для задоволення потреб у харчуванні, проживанні та отриманні вражень.

Типові проекти:

- ☑ туристично-інформаційний центр — установа, що надає відвідувачам громади інформацію про її туристичні можливості;

- ✓ фестивалі — масові святкові події для популяризації досягнень у певній галузі;
- ✓ кемпінги — облаштована територія на відкритому просторі для тимчасового відпочинку та стоянок туристів.

ПРИКЛАДИ

- «« У Новоолександрівській ТГ Дніпропетровської області розвивається туризм вихідного дня, орієнтований на відвідувачів із сусіднього великого міста Дніпро. Спільно з консультантами було створено веломаршрути вздовж річки Дніпро, дві станції прокату велосипедів, а також встановлено туристичні вказівники на кожному з маршрутів. Крім того під час планування концепції туристичного розвитку громади за підтримки Програми USAID DOBRE одна з учасниць робочої групи з місцевого економічного розвитку побачила нові можливості й започаткувала власну справу: разом із чоловіком вони відновили занедбану будівлю та прилеглу територію, створивши етносадибу «Майорова хата», що знаходиться на шляху розробленого туристичного веломаршруту та надає освітньо-культурні та туристичні послуги відвідувачам.
- «« Центр спадщини Вигодської вузькоколійки в смт. Вигода Івано-Франківської області. Найстарішу будівлю в селищі було реконструйовано й перетворено в сучасний інтерпретаційний візит-центр у межах проєкту ЄС. Центр пропонує інтерактивну експозицію, присвячену місцевій природі та лісовій екосистемі Карпат, історії виникнення Вигодської вузькоколійки, етнографії, народним ремеслам тощо.

ЗАЛУЧЕННЯ НОВОГО БІЗНЕСУ ТА ІНВЕСТИЦІЙ

Доступ до земельних активів — інструмент економічного розвитку, що передбачає підготовку земельних ділянок та інформації про них для їх передачі в подальше користування бізнесом.

Типові формати підтримки:

- ✓ створення реєстру земельних ділянок — бази даних земельних ділянок з інформацією про них (кадастровий номер, площа, місце розташування, цільове призначення, доступ до інженерної та транспортної інфраструктури тощо);
- ✓ розробка містобудівної документації для ділянок — процес розробки матеріалів щодо регулювання планування, забудови та використання земельних ділянок;
- ✓ підведення інженерної інфраструктури до земельних ділянок (електро-, газо-, водо- та теплопостачання, водовідведення й каналізування);
- ✓ рекультивация земельних ділянок — процес відновлення деградованих земель у стан, придатний для їх використання в економічній діяльності.

ПРИКЛАДИ

« Нижньовербізька ТГ Івано-Франківської області за підтримки Програми USAID DOBRE розробляє містобудівну документацію для с. Нижній Вербіж, а саме: топографо-геодезичну зйомку села, генеральний план села, стратегічну екологічну оцінку, оновлену нормативну грошову оцінку земельних ділянок, проєкт землеустрою щодо встановлення (зміни) меж.

« Використання системи «Агрометр» у Коноплянській ТГ Одеської області. За власні кошти громада закупила Агрометр — професійну систему вимірювання площі й обліку земель високої точності, що дозволяє детально вимірювати площу, периметр і відстані, а також зберігати результати вимірювань і складати карту полів на персональному комп'ютері. Завдяки цій системі громада провела ефективну інвентаризацію земельних ділянок.

« У 2014–2015 роках у межах проєкту ЄС у м. Новий Розділ Львівської області було проведено рекультивацию 46,4 га деградованих земель, залишених після колишнього сірчаного виробництва, для розміщення на цій території індустріального парку.

Специфічна інфраструктура для бізнесу — процес створення інфраструктури відповідно до потреб бізнесу на території.

Типові формати підтримки:

- ✓ відновлення занедбаних об'єктів — процес відновлення занедбаних промислових об'єктів для повернення їм втраченого призначення чи надання нового;
- ✓ передача прав на використання об'єктів інфраструктури.

Процес упровадження:

- ✓ формування спільної робочої групи з представників влади та бізнесу;
- ✓ дослідження потреб бізнесу в інфраструктурі;
- ✓ проведення громадських слухань і публічних обговорень;
- ✓ визначення об'єкту нової інфраструктури для бізнесу;

- ✓ розробка проектно-кошторисної документації та технічних завдань;
- ✓ залучення коштів і управління проектами зі створення інфраструктури для бізнесу.

ПРИКЛАДИ

« Промприлад.Реновація. На базі старого заводу в Івано-Франківську створено інноваційний центр, який працює на перетині 4 напрямків розвитку регіону: нової економіки, урбаністики, сучасного мистецтва та освіти. Загальна площа Центру становить 37,8 тис. м², з яких 5,8 тис. м² відремонтовано для потреб Центру. У «Промприладі» працює 25 компаній-резидентів і проводиться близько 600 подій щороку.

Залучення інвесторів — діяльність місцевої влади, спрямована на створення в громаді нових компаній і бізнесів.

Типові формати підтримки:

- ✓ передача інвесторам земельних ділянок із підведеною інфраструктурою та приміщень на пільгових умовах на етапі запуску діяльності;
- ✓ допомога під час оформлення супровідної документації в процесі інвестування.

Процес упровадження:

- ✓ визначення відповідальної особи за роботу з інвесторами;
- ✓ підготовка реєстрів вільних земельних ділянок і об'єктів нерухомості;
- ✓ визначення потенційних ринкових ніш, розробка бізнес-кейсів для інвестування;
- ✓ підготовка та поширення інформаційних матеріалів про можливості громади;
- ✓ виділення інвестору земельних ділянок і приміщень;
- ✓ супровід інвестора від моменту зацікавлення до запуску діяльності.

ПРИКЛАДИ

« Будівництво фотоелектростанції потужністю 3,2 мВт у Новоукраїнській ТГ Кіровоградської області на земельній ділянці площею 5,9 га товариством з обмеженою відповідальністю «Ліз-Маш». Сонячну електростанцію побудовано на місці пустирю в промисловій зоні міста. Для залучення інвестора місцева влада підготувала пакет документів, необхідних для проведення аукціону, та провела роботу з широкого залучення кандидатів. Щороку зазначена земельна ділянка приносить близько 200 тис. грн доходу в бюджет громади. Створено 5 робочих місць. Також у громаді, на земельній ділянці площею 24,9849 га, завершено будівництво фотоелектричної станції ТОВ «СанВін14». Вартість робіт склала 196 млн. грн. Щороку підприємство сплачує близько 1,5 млн. грн до міського бюджету. Земельна ділянка, що використовується, була придбана на земельному аукціоні, організованому міською радою.

« Будівництво заводу LEONI у м. Коломия Івано-Франківської області. Для залучення інвестора місцева влада за кошти міського й обласного бюджетів підвела до земельної ділянки електро-, газо- й водопостачання, виконала каналізування та передала її в користування інвестору. В результаті в місті було збудовано завод, на якому наразі працює 1,5 тис. осіб.

Партнерство з бізнесом — реалізація спільних ініціатив місцевої влади та бізнесу.

Типові проекти:

- ✓ Програми розвитку територій присутності великого бізнесу — стратегія розвитку великих компаній, відповідно до якої вони інвестують у розвиток території, де знаходяться їхні активи.

Процес упровадження:

- вибір пріоритетних напрямків співпраці для компаній;
- визначення спільних інтересів компанії та ключових гравців на території;
- формування програми та проєктів розвитку території;
- розробка фінансових механізмів;
- обрання відповідальних осіб;
- втілення програми та звітування.

- ☑ Державно-приватне партнерство (ДПП) — система відносин, заснована на довгостроковому договорі співробітництва між державними (наприклад, органом місцевого самоврядування чи центральним органом виконавчої влади) та приватними (наприклад, приватною компанією чи підприємцем) партнерами. Результатом такого співробітництва стає об'єднання ресурсів обох партнерів для створення нових і/або модернізації наявних об'єктів.

Процес упровадження:

- визначення об'єкта та предмета партнерства;
- розподіл ризиків, відповідальності та винагороди між партнерами;
- вибір моделі партнерства; укладання договірних відносин;
- створення проєктної компанії;
- спільне користування об'єктами чи їх спільна експлуатація.

ПРИКЛАДИ

- « Проект ДПП з розвитку літніх закладів для спорту й відпочинку в Києві на Долобецькому острові. Місто провело відкритий тендерний конкурс і передало територію в управління приватному партнеру відповідно до вимог законодавства України. Місто залишається власником земельної ділянки. Приватний партнер утримує та розвиває інфраструктуру, надає вільний доступ до пляжної інфраструктури мешканцям удень за рахунок комерційних проєктів, що реалізуються ввечері. Проєкт [USAID P3DP](#) надавав технічні консультації місцевій владі та брав участь у заходах із підвищення інформованості, що проводилися на об'єкті.
- « Проект ДПП з переходу на альтернативне паливо в Малині Житомирської області допоміг міській владі обігріти три школи взимку. Місто переобладнало комунальну котельню й замінило дорогий ненадійний імпортований природний газ місцевим біопаливом, виготовленим із місцевої сировини — гранул. Гранули виготовляють місцеві виробники з відходів деревини чи соломи місцевого походження. Світовий Банк так висловився щодо цього проєкту: «[ДПП не повинні бути великими, щоб бути успішними](#)». На останній сторінці цього посібника наведено посилання на відеоролики, з яких можна більше дізнатися про згадані та інші проєкти ДПП.

Регіональні продукти — продукти, які виготовляються на певній території та у своїй назві, фірмовому стилі чи упаковці відображають особливість цієї території.

Типові формати підтримки:

- ☑ просування традиційної для території продукції;
- ☑ допомога під час державної реєстрації географічного зазначення походження товару.

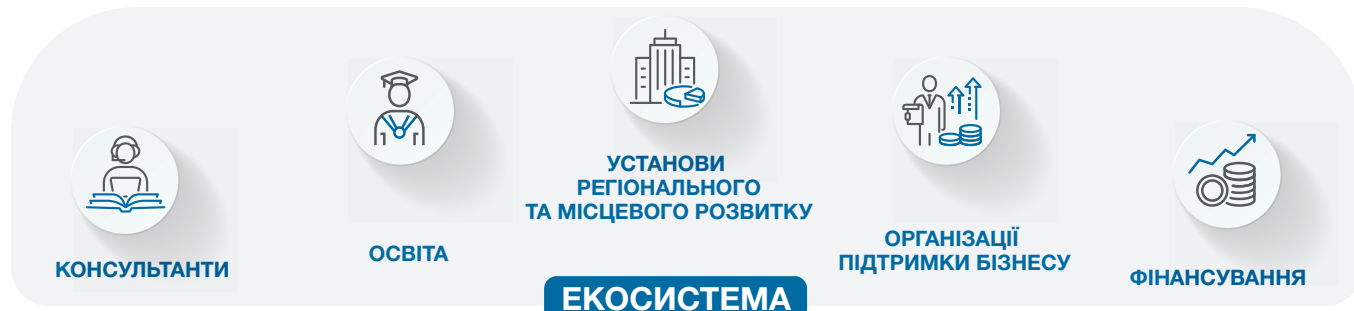
ПРИКЛАДИ

- « Перелік пріоритетних продуктів для реєстрації географічних зазначень: гуцульська овеча бринза, мелітопольська черешня, херсонський кавун, карпатський мед, закарпатське вино.
- « Приклади традиційних регіональних продуктів: яворівська іграшка, косівська кераміка, карпатський чай, петриківський розпис.

РОБОТА В ЕКОСИСТЕМІ

Для економічного розвитку на місцевому рівні потрібна злагоджена робота усієї екосистеми — сукупності різних установ і системи взаємовідносин між ними, що складається на певній території.

КЛЮЧОВІ УЧАСНИКИ ЕКОСИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Ключовими учасниками екосистеми місцевого економічного розвитку є:

- Установи регіонального та місцевого розвитку — установи, створені для покращення економічного, соціального та екологічного розвитку територій:
 - ✓ агенції регіонального розвитку (АРР) — неприбуткові установи, створені для ефективного виконання державної регіональної політики;
 - ✓ агенції місцевого економічного розвитку (АМЕР).
- Організації підтримки бізнесу — установи, створені для розвитку бізнесу та сприяння розвитку підприємництва шляхом надання інформаційної, експертної, фінансової та іншої підтримки:
 - ✓ центри інформаційної підтримки бізнесу (ЦІПБ) — організації, відповідальні за надання підприємцям і компаніям інформації про можливості, які існують на ринку. В Україні функціонує 15 ЦІПБ за підтримки програми EU4Business і ЄБРР;
 - ✓ консалтингові компанії, бізнес-асоціації, торгово-промислові палати, клуби підприємців, кластери, які можуть надати професійну підтримку бізнесу;
 - ✓ бізнес-клуби — об'єднання підприємців, створені для захисту та просування інтересів своїх членів і/або створення середовища підприємців;
 - ✓ бізнес-центри, хаби, коворкінги, які можуть надати приміщення для бізнесу.
- Консультанти — незалежні фахівці, які можуть надати допомогу з розвитку бізнесу:
 - ✓ реєстрація та супровід юридичної особи;
 - ✓ налагодження бізнес-процесів (виробництво, продаж тощо);
 - ✓ розробка стратегій, бізнес-планів і планів комерціалізації продукції;
 - ✓ залучення фінансування.
- Освітні установи. Місцева влада та підприємці повинні працювати із закладами освіти, оскільки вони розвивають людський капітал і вирощують таланти, які їм потрібні:
 - ✓ заклади формальної освіти (школи, професійно-технічні училища, технікуми);
 - ✓ заклади неформальної освіти (бізнес-школи, тренінгові центри тощо), які можуть організовувати навчальні заходи для персоналу, зокрема семінари, тренінги, курси, програми підвищення кваліфікації, перекваліфікації, стажувань тощо.
- Фінансування бізнесу — надання фінансових ресурсів такими організаціями: банківськими установами, кредитними спілками, фондами прямих інвестицій, приватними інвесторами (бізнес-ангелами), фондами мікрокредитування, програмами ваучерної та грантової підтримки тощо.

КОРИСНІ РЕСУРСИ ДЛЯ БІЗНЕСУ

Портал «ПроРозвиток» — просвітницький ресурс для практиків економічного розвитку територій і тих, хто цікавиться цією темою. ПроРозвиток допоможе людям, які шукають рішення для розвитку міст і регіонів, зорієнтуватися в тому, які інструменти можна використовувати для розв'язання типових економічних проблем. Ресурс містить 30 типових інструментів економічного розвитку, які проілюстровано кращими іноземними практиками та кейсами з України.

Детальніше: prorozvytok.com.

Онлайн-платформа «Дія.Бізнес» — сайт для початківців і вже досвідчених підприємців із відповідями на запитання щодо розвитку бізнесу. На сайті можна ознайомитися з переліком ідей для бізнесу, отримати онлайн-консультацію від практиків у своїй сфері, дізнатися про безкоштовні можливості та державні сервіси для підприємців, а також про історії успіху людей, які розпочали власну справу. Ресурс містить довідник з актуальних питань ведення бізнесу.

Детальніше: business.dii.gov.ua.

Портал для підприємців. Для початківців сайт буде корисний, адже містить поради щодо відкриття власного бізнесу та каталог бізнес-кейсів. Для діючих підприємців на сайті є інформація про експорт, публічні закупівлі, перевірки бізнесу, адміністративні послуги, стандартизацію та сертифікацію. На сайті можна ознайомитися з донорськими, бюджетними та банківськими програмами підтримки бізнесу, а також профільними подіями.

Детальніше: sme.gov.ua.

Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%», запроваджена для спрощення доступу мікро- та малого бізнесу до банківського кредитування. На сайті можна дізнатися про умови участі в програмі, отримати відповіді на запитання та дізнатися про навчальні заходи в межах програми.

Детальніше: 5-7-9.gov.ua.

Мережа Центрів інформаційної підтримки бізнесу (ЦІПБ). Мета їх створення — інформування підприємців про можливості для бізнесу, що існують на ринку, шляхом проведення високоякісних бізнес-заходів для МСБ, бізнес-тренінгів, бізнес-конференцій, що приносять практичну користь і сприяють розвитку компаній. ЦІПБ діють у 15 областях і забезпечують зручну комунікацію з підприємцями.

Детальніше: bisc.org.ua

Ініціатива ЄС EU4Business:

- Доступ до фінансування: кредити в національній валюті, фінансування інвестицій, пов'язаних з експортом, фінансування заходів щодо адаптації до стандартів ЄС, а також підтримка жінок-підприємців і стартапів.
- Доступ до ринків: проведення бізнес-консультацій і тренінгів з експорту, створення можливостей для налагодження торгівельних зв'язків.
- Доступ до знань: надання консультативних послуг, консалтингової та технічної підтримки, проведення спеціалізованих тренінгів для розвитку навичок.

Детальніше: eu4business.eu.

Платформа Merezha, яка пропонує постійний доступ до бази верифікованих бізнес-консультантів. Merezha дає можливість ділитися власним досвідом через бізнес-події та обговорення. На платформі можна отримати консультації від провідних експертів для розвитку бізнесу.

Детальніше: merezha.ua.

Національна платформа МСБ. Мета діяльності — консолідація спільноти підприємців, адвокатування ключових реформ публічної політики відповідно до потреб бізнесу.

Детальніше: platforma-msb.org.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОЄКТИ, ЗГАДАНІ ЯК ПРИКЛАДИ:

1. Бізнес-інкубатор у Галичинівській ТГ: <https://decentralization.gov.ua/news/12338>
2. Інформаційно-освітні простори STEMkids у Мостівській ТГ: <https://decentralization.gov.ua/news/12474>
3. Центр підтримки бізнесу у Мереф'янській ТГ: <https://youtu.be/vXoPWmpU2zo>
4. Центр підтримки бізнесу у Старосалтівській ТГ: <https://youtu.be/FUNImN5Kpdk>
5. Коворкінг у Байковецькій ТГ: <https://youtu.be/RjUA9scPAa8>
6. Коворкінг у Великогаївській ТГ: <https://youtu.be/spKONzVOxaU>
7. Ринкова площа у Мостівській ТГ: <https://youtu.be/1jZETFghrZA>
8. Сільськогосподарський кооператив «Молочарське» у Покровській ТГ: <http://decentralization.uacrisis.org/pokrovka>
9. Сільськогосподарський кооператив «Гуцульські газди» у Білоберізькій ТГ: <https://decentralization.gov.ua/news/12714>
10. Історія успіху створення Медіа-Центру з коворкінг простором у Теремовлянській ТГ: <https://uacrisis.org/uk/mediatsentr-u-terebovlyanskij-otg-u-chomu-jogo-unikalnist>
11. ДПП з відновлення міських парків та розвитку літніх закладів для спорту і відпочинку в Києві: <https://youtu.be/PRminh0jxiE>
12. ДПП з переходу на альтернативне паливо в м. Малин: <http://ppp-ukraine.org/ppp-in-ukraine-heats-schools-with-biofuel>
13. A small PPP in Ukraine delivers big results, David Lawrence, Retrieved from: <https://blogs.worldbank.org/ppps/small-ppp-ukraine-delivers-big-results>
14. Портал «ПроРозвиток»: <https://prorozvytok.com/>
15. Публікація «Економічний розвиток територій. Агенції місцевого розвитку»: https://ppv.net.ua/uploads/work_attachments/Local_Economic_Development_Agencies__UA_.pdf

Контакти:

**Електронна
версія
посібника:**

